

Міністерство освіти і науки України

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Перший проректор

_____ Н. М. Іщенко

„___” _____ 20__ р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни _____ ВСТУП ДО СПЕЦФІЛОЛОГІЇ

назва

статус дисципліни _____ нормативна

нормативна чи вибіркова

для спеціальності _____ 035 Філологія

шифр, назва

спеціалізація _____ 035.04 германські мови та літератури (переклад
включно) – англійська

АВТОР ПРОГРАМИ:

ст. викладач, канд. філол. наук

вчене звання, науковий ступінь

кафедра англійської філології

назва кафедри

Корнева Світлана Євгеніївна

прізвище, ім'я, ім'я по-батькові автора

„___” _____ 20__ р.

Миколаїв 2017

Лист погодження робочої програми

Робочу програму схвалено:

на засіданні кафедри _____ англійської філології _____
назва кафедри, за якою закріплена дисципліна
Протокол № _____ від „_____” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (Старшова О.О.)
Підпис ПІБ

на засіданні випускової кафедри _____ англійської філології _____
назва кафедри
Протокол № _____ від „_____” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (Старшова О.О.)
Підпис ПІБ

на засіданні методичної ради факультету _____ Інституту філології _____
назва факультету, за яким закріплена дисципліна
Протокол № _____ від „_____” _____ 20__ р.

Голова _____ (Пронкевич О.В.)
Підпис ПІБ

на засіданні методичної ради факультету _____ Інституту філології _____
назва факультету спеціальності, для якої викладається дисципліна
Протокол № _____ від „_____” _____ 20__ р.

Голова _____ (Пронкевич О.В.)
Підпис ПІБ

Робочу програму погоджено за формами навчання:

Денна форма навчання:
Декан факультету (Директор інституту) _____ Пронкевич О.В. _____
Назва, підпис, дата

Начальник навчально-методичного відділу _____
„_____” _____ 20__ р.

1. Концепція викладання дисципліни

Навчальна дисципліна «Вступ до спецфілології» є важливою при вивченні загальних і специфічних рис германських мов, їх фонетики, морфології, словотвору і лексики. Предмет курсу складають проблеми походження, розвитку й мовного складу германських мов, а також загальні закономірності й тенденції їх розвитку. При аналізі конкретних мовних явищ і процесів германістика спирається на закони загального мовознавства і постійно взаємодіє з такими лінгвістичними дисциплінами, як мовна типологія, порівняльне мовознавство, лінгвістична географія, діалектологія тощо. Крім цього, германське мовознавство широко використовує надбання різних суміжних наук, зокрема історії, етнографії, археології, фольклористики, культурології, мистецтво- й літературознавства.

Метою курсу є вивчення загальних відомостей про систему і структуру (давньо)германських мов доби їх спільного існування (до VII – IX ст.), а також етноспецифічних і лінгвокультурних особливостей їхнього історичного розвитку.

Основні завдання курсу:

- визначення термінологічного апарату курсу, з'ясування місця і ролі германського мовознавства у системі гуманітарних наук у цілому та філологічних дисциплін зокрема;
- знайомство з історичними, етнографічними, археологічними даними про походження, побут, суспільний устрій давніх германців;
- висвітлення історії германських племен і народів, процесу розвитку германських діалектів у мови народностей і в національні мови;
- знайомство з історією формування писемності у давніх германців, а також із першими писемними пам'ятками германських народів;
- характеристика закономірностей фонетичної, лексичної і граматичної будови давньогерманських і сучасних германських мов;
- характеристика історичного розвитку і сучасного стану кожної з основних (сучасних) германських мов;
- знайомство з історією формування та становлення національної літературної норми кожної окремо взятої германської мови;
- огляд історії розвитку студій у вітчизняній і зарубіжній германістиці;
- викладення основних положень германського мовознавства, які є науковою базою для спеціальних лінгвістичних дисциплін (історія мови, теоретична і практична граматики, теоретична фонетика, лексикологія, стилістика тощо).

За підсумками вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні терміни і поняття, основні методи і прийоми теоретичного вивчення давніх і сучасних германських мов;
- основні віхи історії германських племен і народностей, орієнтуватися у процесах трансформації давньогерманських діалектів у мови народностей та національні мови;
- будову та закономірності фонетичної, граматичної та лексичної підсистем давньогерманських мов;
- основні фонетичні (фономорфологічні) закони (Грімма, Вернера, Хольцманна), закони якісних і кількісних змін голосних та їх чергування (аблаут, умлаут тощо);

- особливості фонетичної, граматичної та лексичної підсистем кожної окремо взятої сучасної германської мови;
- основні етапи розвитку та основні положення германського мовознавства, які мають принципове значення для подальшого вивчення теорії відповідної германської мови (зокрема німецької та англійської).

За підсумками вивчення дисципліни студенти повинні **вміти**:

- орієнтуватися в дописемній та писемній історії давньогерманських племен і народів;
- аналізувати і порівнювати фонеморфологічну структуру індоєвропейського, давньогерманського і сучасного германського слова (з елементами залучення рідної мови);
- працювати з давніми (зокрема готськими) текстами, а саме читати і перекладати їх за допомогою словника;
- характеризувати особливості фонетичної, граматичної та лексичної будови кожної окремо взятої сучасної германської мови з урахуванням їх спільних давньогерманських рис;
- працювати з обов'язковою і додатковою літературою з метою набуття і поліпшення навичок самостійної роботи за фахом;
- здійснювати самостійний пошук наукової інформації та писати реферати за темами дисципліни.

Знання та вміння, отримані студентом під час вивчення цієї навчальної дисципліни, пов'язані з професійною підготовкою фахівця з освітнім рівнем бакалавра.

2. Витяг з навчального плану спеціальності

Форма навчання	Курс	Семестр	Всього годин (обсяг роботи)	В тому числі						Форма підсумкового контролю	
				аудиторних				самостійна робота студента		екзамен	залік
				лекцій	семінарських	практичних	лабораторних	семестрова робота по дисципліні	курсорова робота (проект)*		
денна	2	3	90	15	15	0	0	60	0	+	-

3. Зміст навчальної дисципліни – тематичні плани дисципліни

№ з/п	Назви розділів та тем	Всього годин	За формами занять, годин			Форми контролю
			Аудиторні		Самостійна робота студента	
			лекційні	семінарські		
1	Розділ 1. Германська філологія у загальнокультурологічному контексті.	51	8	8	35	
2	Тема 1. Філологія як наука. Походження та становлення германських мов.	9	2	2	5	Усне опитування
3	Тема 2. Порівняльно-історичний метод (виникнення, розвиток, методика).	14	2	2	10	Усне опитування

4	Тема 3. Фонологічна система давньогерманських мов.	14	2	2	10	Усне опитування
5	Тема 4. Основні риси морфологічного складу давньогерманських мов.	14	2	2	10	Усне опитування
6	Розділ 2. Історія розвитку окремих германських мов.	39	7	7	25	
7	Тема 5. Лексична система давньогерманських мов.	16	3	3	10	Усне опитування
8	Тема 6. Синтаксична будова давньогерманських мов.	14	2	2	10	Усне опитування
9	Тема 7. Словниковий склад давньогерманських мов.	9	2	2	5	Усне опитування
	ВСЬОГО	90	15	15	60	

4. Аудиторна робота

Лекції

Розділ 1. Германська філологія у загальнокультурологічному контексті.

Тема 1. Філологія як наука. Походження та становлення германських мов.

Розвиток філологічного напрямку. Германістика і предмет її вивчення. Розвиток германських мов. Перші свідчення про германців. Велике переселення народів.

Тема 2. Порівняльно-історичний метод (виникнення, розвиток, методика).

Становлення порівняльно-історичного методу. Мовні контакти. Субстрат, суперстрат, адстрат. Екстралінгвальні і інтралінгвальні фактори розвитку мови. Синхронія і діахронія. Проблема прамови в індоєвропеїстиці. Індоєвропейська мова і індоєвропейці. Теорії походження германських мов (А. Шлейхер, А. Мейє, розуміння терміна «германці», критика теорії «арійської раси»).

Тема 3. Фонологічна система давньогерманських мов.

Наголос у германських мовах. Система голосних у германських мовах. Система приголосних у германських мовах.

Тема 4. Основні риси морфологічного складу давньогерманських мов.

Іменник у германських мовах. Займенник. Прикметник. Числівник. Прислівник. Дієслово.

Розділ 2. Історія розвитку окремих германських мов.

Тема 5. Лексична система давньогерманських мов.

Спільноіндоєвропейська лексика в давньогерманських мовах. Спільногерманська лексика в давньогерманських мовах. Кальки. Стилистичне членування словникового складу давньогерманських мов і семантичні розходження у словах.

Тема 6. Синтаксична будова давньогерманських мов.

Види речень у давньогерманських мовах. Структура речення.

Тема 7. Словниковий склад давньогерманських мов.

Спільноіндоєвропейська лексика в давньогерманських мовах. Спільногерманська лексика в давньогерманських мовах. Лексичні запозичення.

Семінарські заняття

Розділ 1. Германська філологія у загальнокультурологічному контексті.

Тема 1. Філологія як наука. Походження та становлення германських мов.

Питання, що виносяться на обговорення на семінар:

1. Предмет, задачі і проблематика курсу «Вступ до спецфілології».
2. Історія давніх германців.
3. Джерела відомостей про давніх германців.

Питання для контролю:

1. Сучасні германські мови та їхнє розповсюдження.
2. Готська мова.

Тема 2. Порівняльно-історичний метод (виникнення, розвиток, методика).

Питання, що виносяться на обговорення на семінар:

1. Порівняльно-історичний метод при вивченні давньогерманських мов.
2. Порівняльна характеристика індоєвропейського і германського консонантизмів.
3. Перший пересув приголосних.
4. Ротацізм. Граматичне чергування.
5. Західногерманське подовження приголосних.

Питання для контролю:

1. Закон Я. Грімма.
2. Закон К. Вернера.
3. Закон Хольцмана.

Тема 3. Фонологічна система давньогерманських мов.

Питання, що виносяться на обговорення на семінар:

1. Наголос у германських мовах.
2. Система голосних у германських мовах: короткі голосні; довгі голосні.
3. Комбінаторні зміни голосних у германських мовах: поняття комбінаторних змін у германських мовах, монофтонгізація, дифтонгізація, умлаут.
4. Аблаут.

Питання для контролю:

1. Система приголосних у германських мовах.
2. Зміни приголосних у германських мовах: перший пересув приголосних, другий пересув приголосних, третій пересув приголосних, гемінація приголосних.

Тема 4. Основні риси морфологічного складу давньогерманських мов.

Питання, що виносяться на обговорення на семінар:

1. Іменник у германських мовах: морфологічна структура імені, категорії іменника, типи основ.
2. Займенник у германських мовах.
3. Прикметник у германських мовах: становлення прикметника як окремої частини мови, категорії прикметника, відмінювання прикметників.
4. Числівник у германських мовах.
5. Прислівник у германських мовах.
6. Граматичні категорії особових дієслів: категорія особи та числа, категорія часу, категорії способу, стану і виду.

Питання для контролю:

1. Морфологічна класифікація дієслів: сильні дієслова, слабкі дієслова, претерито-презентні дієслова.
2. Неособові форми дієслова в германських мовах.

Розділ 2. Історія розвитку окремих германських мов.

Тема 5. Лексична система давньогерманських мов.

Питання, що виносяться на обговорення на семінар:

1. Германсько-кельтські лексичні паралелі.
2. Германсько-італійські лексичні паралелі.
3. Германсько-слов'янські лексичні паралелі.
4. Германсько-балтійські лексичні паралелі.
5. Кальки в германських мовах.

Питання для контролю:

1. Стилiстичне членування словникового складу давньогерманських мов.
2. Семантичні розходження у словах давньогерманських мов.

Тема 6. Синтаксична будова давньогерманських мов.

Питання, що виносяться на обговорення на семінар:

1. Види речень у давньогерманських мовах.
2. Структура речення.
3. Порядок слів у реченні.

Питання для контролю:

1. Місце дієслова в реченні.

Тема 7. Словниковий склад давньогерманських мов.

Питання, що виносяться на обговорення на семінар:

1. Спільноіндоєвропейська лексика в давньогерманських мовах.
2. Спільногерманська лексика в давньогерманських мовах.

Питання для контролю:

1. Лексичні запозичення в давньогерманських мовах.

5. Самостійна робота

Для самостійного опрацювання пропонується наступний перелік тем:

1. Теорія «арійської раси» та її критика.
2. Лінгвістична географія як метод вивчення діалектів.
3. Проблема індоєвропейської прамови.
4. Проблеми мовного субстрату та його роль у розвитку германських мов.
5. Індоєвропейські корені германського язичництва.
6. Зародження феодалізму в Західній Європі та шляхи її християнізації.
7. Шляхи формування німецької держави та німецької літературної мови.
8. Причини розпаду флективного устрою в германських мовах.
9. Становлення категорії означеності / неозначеності в германських мовах.
10. Типологічна характеристика прикметника в сучасних германських мовах.
11. Синтаксичні особливості давньогерманських мов.
12. Диференційні ознаки західногерманської групи мов в області морфології.
13. Лексична диференціація германського ареала.

14. Проблема гото-скандинавських зв'язків.
15. Кримські готи.
16. Скандинавська мова-основа та племінні діалекти.
17. Розбіжності в лексичних системах скандинавських мов.
18. Розбіжності в граматичних системах скандинавських мов.
19. Загальна характеристика давньонижньонімецьких діалектів.
20. Загальна характеристика давньверхньонімецьких діалектів.
21. Давня історія Британії.
22. Ингвеонська проблема.
23. Їдиш: історія формування та особливості функціонування.
24. Середньовічний німецький героїчний епос.
25. Загальна характеристика мовної системи африкаанс.

Для перевірки матеріалу, що винесений на самостійне опрацювання студентам запропоновано обрати одну із зазначених тем та приготувати реферат. Максимальна кількість балів за повне розкриття теми – 10.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з дисципліни _____ Вступ до спеціалізації _____
назва дисципліни

кількість годин СРС згідно з навчальним планом _____ 60 _____

Види самостійної роботи	Трудо- місткість (годин)*	Планові терміни виконання	Форми контролю	Максимальна кількість балів
1.	2.	3.	4.	5.
Денна форма навчання				
<u>4</u> семестр <small>номер семестру</small>				
І. О б о в ' я з к о в і				
<i>Види робіт на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях</i>				
Опрацювання та підготовка тем розділу 1. Германська філологія у загальнокультурологічному контексті.	35	Перше-четверте семінарські заняття	Усне опитування	30
Опрацювання та підготовка тем розділу 2. Історія розвитку окремих германських мов.	25	П'яте-восьме семінарські заняття	Усне опитування	20
Разом балів за обов'язкові види СРСР				50
ІІ. В и б і р к о в і				
<i>За виконання творчих завдань для самостійного опрацювання</i>				
Підготовка реферату на одну із запропонованих тем	-	Протягом семестру	Реферат	10

Разом балів за вибіркові види СРСР	10
Всього балів за СРС у <u>3</u> семестрі	60

6. Питання для самоконтролю

1. Назвіть граматичні категорії особових форм дієслова в германських мовах.
2. Назвіть граматичні категорії неособових форм дієслова в германських мовах.
3. Охарактеризуйте категорію виду германського дієслова.
4. Як у германських мовах виникли аналітичні форми перфекту?
5. Як у германських мовах виникли аналітичні форми плюсквамперфекту?
6. Як у германських мовах виникли аналітичні форми майбутнього часу?
7. Які особливості мали претерито-презентні дієслова в германських мовах?
8. Охарактеризуйте імператив у германських мовах.
9. Назвіть типи дієвідмін дієслова в германських мовах.
10. Охарактеризуйте категорію часу германського дієслова.
11. Охарактеризуйте оптатив у германських мовах.
12. Охарактеризуйте індикатив у германських мовах.
13. Які дієслова називалися сильними в германських мовах?
14. Скільки класів сильних дієслів було в германських мовах?
15. Розкрийте особливості походження та граматичні властивості слабких дієслів у германських мовах.
16. Охарактеризуйте іменні форми дієслова в германських мовах.
17. Які функції виконував презенс в германських мовах?
18. Охарактеризуйте категорію способу германського дієслова.
19. Охарактеризуйте категорію стану германського дієслова.
20. Назвіть концепції походження дентального суфікса слабких дієслів у германських мовах.

7. Підсумковий контроль

Перелік питань для підготовки до екзамену:

1. Германістика як галузь мовознавства.
2. Порівняльно-історичний метод.
3. Германська група мов.
4. Джерела відомостей про давніх германців.
5. Класифікація давньогерманських племен.
6. Генеалогічна класифікація мов.
7. Теорії розпаду індоєвропейської мови.
8. Поняття реконструкції.
9. Особливості суспільного ладу та способу життя давніх германців.
10. Історія германських племен.
11. Давньогерманська космогонія та есхатологія.
12. Структура світу в уявленнях давніх германців.
13. Боги давніх германців.
14. Порівняльна характеристика античних та германських богів.
15. Ключові концепти давніх германців: доля.

16. Ключові концепти давніх германців: час і простір.
17. Ключові концепти давніх германців: життя, багатство.
18. Спільноіндоєвропейські риси германських мов у фонетичній системі.
19. Спільноіндоєвропейські риси германських мов у морфологічній системі.
20. Германська писемність: рунічне письмо.
21. Германська писемність: готське письмо.
22. Германська писемність: латинське письмо.
23. Фонетичні особливості германських мов: наголос.
24. Фонетичні особливості германських мов: система коротких голосних.
25. Фонетичні особливості германських мов: система довгих голосних.
26. Фонетичні особливості германських мов: комбінаторні зміни голосних.
27. Умлаут.
28. Аблаут.
29. Фонетичні особливості германських мов: система приголосних.
30. Перший пересув приголосних.
31. Закон Вернера.
32. Другий пересув приголосних.
33. Третій пересув приголосних.
34. Ротацизм.
35. Морфологічна структура слова в давньогерманських мовах.
36. Категорії давньогерманського іменника.
37. Займенник у давньогерманських мовах.
38. Прикметник у давньогерманських мовах: історія як частини мови.
39. Категорії давньогерманського прикметника.
40. Кількісні числівники в давньогерманських мовах.
41. Порядкові числівники в давньогерманських мовах.
42. Прислівник у давньогерманських мовах.
43. Прийменник у давньогерманських мовах.
44. Дієслово в давньогерманських мовах: граматичні категорії.
45. Дієслово в давньогерманських мовах: категорія часу.
46. Дієслово в давньогерманських мовах: категорія способу.
47. Дієслово в давньогерманських мовах: категорія стану.
48. Дієслово в давньогерманських мовах: категорія виду.
49. Морфологічна класифікація дієслів у давньогерманських мовах.
50. Сильна дієвідміна.
51. Слабка дієвідміна.
52. Іменні форми дієслова в давньогерманських мовах.
53. Германські мови в сучасному світі.
54. Роль англійської мови в контексті глобалізації.
55. Перший етап порівняльно-історичного мовознавства (Ф. Бопп, Р. Раск, Я. Гримм і ін.).
56. Порівняльно-історичне мовознавство в сер. XIX ст.
57. Молодограматичний напрямок у зарубіжній германістиці
58. Зарубіжне германське мовознавство XX ст. (лондонська лінгвістична школа).
59. Ідеалістична теорія Л. Вайсгербера.

60. Сучасне германське мовознавство. Основні напрямки дослідження.

8. Система оцінювання роботи студентів з дисципліни.

Вся робота за семестр оцінюється у 100 балів. За кількістю набраних балів визначається групова рейтингова оцінка з дисципліни за семестр і звичайна оцінка, що проставляється у залікову книжку. 40 балів студент отримує при відмінному складанні екзамену, 50 балів при відмінній підготовці до семінарських занять та максимально 10 балів – за реферат.

Відповідність підсумкових семестрових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

9. Список рекомендованої літератури

Картка інформаційного забезпечення дисципліни

№ п/п	Бібліографічний опис джерела	Місце знаходження (основні бібліотеки міста та ін.)			
		ЧНУ ім.П.Могили	Обласна наукова бібліотека ім.О.Гмирьова	Міська центральна бібліотека ім. М.Кропивницького	Інтернет, внутрішня мережа (адреса)
1. Основні джерела					

1	Арсеньева М.Г., Балашова С.П., Берков В.П., Соловьева Л.Н. Введение в германскую филологию. – М.: Высшая школа, 1998. – 320 с.	-	+	+	-
2	Жлуктенко Ю.О., Яворська Т.А. Вступ до германського мовознавства. – К.: Вища школа, 1986. – 230 с.	+	+	+	-
3	Левицький В.В., Кійко С.В. Практикум до курсу «Вступ до германського мовознавства». – Вінниця: Нова книга, 2003. – 192 с.	-	+	+	-
4	Линский С.С. Введение в германскую филологию. – Днепропетровск: ДГУ, 1975. – 82 с.	-	+	+	-
5	Приходько А.Н., Пчельникова Э.А. Методические указания к курсу «Введение в германскую филологию». – Запорожье: ЗГУ, 1987. – 47 с.	-	-	+	-
6	Тарасова В. В. Загальне та германське мовознавство. – К.: СпринтПринт, 2013. – 480 с.	-	+	-	-
7	Фоменко О.Г. Методичні вказівки до курсу «Вступ до германського мовознавства». – Запоріжжя: ЗДУ, 1992. – 55 с.	-	+	-	-
8	Хлебникова И.Б. Введение в германскую филологию и историю английского языка. – М.: Высшая школа, 1996. – 184 с.	-	+	-	-
2. Додаткові джерела					
1	Адмони В.Г. Исторический синтаксис немецкого языка. – М.: Высшая школа, 1963. – 335 с.	-	+	-	-
2	Берков В.П. Современные германские языки: Учебник. – М.: ООО «Изд-во АСТ», ООО «Изд-во Астрель», 2001. – 336 с.	-	+	+	-
3	Быкова О.И. Сафонова О.Б., Ушакова Ю.В. История германских языков и письменности. – Воронеж: ВГУ, 1982. – 70 с.	-	+	-	-
4	Жирмунский В.М. Общее и германское языкознание. – Л.: Наука, 1976. – 695 с.	-	+	+	-
5	Левицкий В.В. Этимологический словарь германских языков: В 4-х т-х. – Черновцы: Рута, 2000. – 765 с.	-	+	-	-
6	Таранець В.Г. Етніонім «Germanen» у іноєвропейському мовному контексті // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. – Вип. 165-166: Германська філологія. – Чернівці: Рута, 2003. –	-	+	+	-

	С. 218-225.				
7	Ярцева В.Н. Исторический синтаксис английского языка. – М.; Л., 1961.	-	+	+	-

10. Словник дисципліни

АБЛАУТ – незалежне (від позицій інших звуків) чергування голосних у корені слова.

АНАЛІТИЧНІ МОВИ – мови, в яких граматичне значення виражається за допомогою порядку слів, тонічного наголосу і допоміжних дієслів.

АРТИКЛЬ – визначник, службова частина мови, яка визначає деякі особливості іменника з яким пов'язана в реченні – відмінок, множину або однину, визначеність або невизначеність.

АРХЕТИП – вихідна мовна форма, реконструйована на основі закономірних відповідників у споріднених мовах.

АСИМІЛЯЦІЯ – комбінаторна зміна звука, його уподібнення до сусіднього як в умовах його творення (артикуляції), так і в акустичному відношенні.

АСПРАЦІЯ – придих; акустичний ефект, який утворюється внаслідок тертя повітря, що видихається, із незімкнутими до кінця частинами мовного апарату (напр., голосовими зв'язками).

АСТЕРИСК – спеціальний знак * на початку кожної гіпотетичної одиниці певної прамови.

АФІКС – морфема з реляційним або дериваційним значенням (префікс, суфікс, флексія і т.д.)

АФРИКАТИ – складні нерозривні приголосні, утворені внаслідок злиття двох звукових елементів – зімкненого з наступним щільним, або фрикативним.

БЕОВУЛЬФ – пам'ятка стародавнього англосаксонського героїчного епосу, його найвідоміший зразок (зі збережених).

ВНУТРІШНЯ ФЛЕКСІЯ – спосіб вираження граматичного значення за допомогою чергування звуків.

ВОКАЛІЗМ – сукупність голосних фонем певної мови.

ГЕМІНАЦІЯ – подвоєння приголосних.

ГЕНЕАЛОГІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ МОВ – вивчення і групування мов світу на основі споріднених зв'язків між ними.

ГЕРУНДІЙ – одна з наявних у деяких мовах безособових форм дієслова (віддієслівний іменник).

ГЛОТОГЕНЕЗ – процес становлення звукової мови.

ДВОЇНА – граматична категорія числа, вживана для позначення двох осіб або парних предметів.

ДЕЛАБІАЛІЗАЦІЯ – утрата звуком ознаки огублення.

ДЕНТАЛЬНИЙ ЗВУК – т. зв. зубний звук.

ДИГРАФ – буквосполучення з двох літер, що відповідає одній фонемі.

ДИСИМІЛЯЦІЯ – заміна у слові одного з двох однакових або схожих звуків іншим, менш подібним.

ДИФТОНГ – складний голосний звук, що складається з двох елементів, які утворюють один склад, що забезпечує фонетичну цілісність дифтонга.

ДІАХРОНІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО – мовознавство, яке розглядає мову в її історичному розвитку.

ЕКСПІРАЦІЯ – видих; проходження повітря крізь органи мовлення при творенні звуків.

ЕТИМОЛОГІЯ – розділ мовознавства, що вивчає походження слів мови.

ЗАПОЗИЧЕННЯ – елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція та ін.), який було перенесено з однієї мови до іншої в результаті мовних контактів, а також сам процес переходу елементів однієї мови до іншої.

ЗІМКНЕНИЙ ЗВУК – звук, при вимові якого повітря долає зімкнення (затвор, перепону).

ІМПЕРАТИВ – наказовий спосіб дієслова.

ІНДОЄВРОПЕЙСЬКІ МОВИ – родина споріднених мов, до якої входять індійська, іранська, слов'янська, балтійська, германська, романська, кельтська, грецька, албанська, вірменська, анатолійська, тохарська та палеобалканська групи мов.

ІНФІНІТИВ – форма дієслова в індоєвропейських мовах; інфінітив являє форму віддієслівного імені, яке перейшло у дієслівну парадигму.

ІСТОРИЧНА МОРФОЛОГІЯ – розділ історичної граматики, що досліджує становлення і розвиток граматичних категорій і творення відмінюваних слів.

ІСТОРИЧНА (ДІАХРОНІЧНА) ФОНЕТИКА – галузь історії мови, що досліджує зміни у звуковій будові з фонетичного і фонологічного поглядів.

ІСТОРІЯ МОВИ – наука, яка вивчає походження, становлення, основні тенденції історичного розвитку певної мови.

КИРИЛИЦЯ – одна з двох абеток староцерковнослов'янської мови, що лягла в основу деяких слов'янських алфавітів.

КОМБІНАТОРНІ ЗМІНИ ЗВУКІВ – зміни, спричинені внаслідок взаємодії звуків у мові.

КОМПАРАТИВІСТИКА – порівняльний, порівняльно-історичний методи, які застосовуються при вивченні споріднених мов, у літературознавчій теорії і практиці.

КОНСОНАНТИЗМ – сукупність приголосних фонем певної мови.

ЛАБІАЛІЗАЦІЯ – огублення звуків; участь губ у вимові звука.

ЛАРИНГАЛЬНИЙ ЗВУК – гортанний звук.

МЕДІОПАСИВ – один із двох станів у германських мовах (крім активу).

МОВА-ОСНОВА – реконструйована для даної сім'ї прामова, від якої беруть початок усі мови, які належать до цієї сім'ї.

МОВНА ТИПОЛОГІЯ – порівняльне вивчення структурних властивостей мов незалежно від характеру генетичних відношень між ними.

НАГОЛОС – надсегментна одиниця мовлення, одна із властивостей складу.

НАЗАЛІЗАЦІЯ – набуття звуком носового тембру; назалізація кореня – вставка всередину кореня назального суфікса (m або n).

ОПТАТИВ – побажальний спосіб, служить для вираження побажання, а також частково – умови і можливості протікання дії.

ОСНОВА – частина слова, що є носієм його основного значення.

ПАЛАТАЛІЗАЦІЯ – підняття середньої частинки язика до твердого піднебіння («пом'якшення» звука).

ПЕРЕСУВ ПРИГОЛОСНИХ – закономірності звукових переходів у германських мовах.

ПОДВОЄННЯ ПРИГОЛОСНИХ – збіг двох однакових звуків.

ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНИЙ МЕТОД – історично-генетичне дослідження мовних сімей і груп для встановлення закономірностей їх розвитку.

ПРАІНДОЄВРОПЕЙСЬКА МОВА – прмова всіх індоєвропейських мов, діалектами якої послуговувалися давні племена.

ПРОРИВНИЙ ЗВУК – звук, утворений шляхом подолання потоком повітря, що видихається, перешкод (зімкнення).

ПРОТЕЗА – позиційна зміна, приєднання додаткового звука на початку морфеми.

РЕДУКЦІЯ – позиційна зміна звуків; нечітка вимова ненаголошеного звука, що призводить до його зміни або зникнення.

РЕДУПЛІКАЦІЯ – подвоєння, повтор складів чи морфем.

РОТАЦИЗМ – фонетичний закон; спонтанний перехід індоєвропейського [z] в західногерманське [r] в кінці слова..

РУНИ – древня германська і нордична абетка.

СЕМАНТИКА – розділ мовознавства, пов'язаний з лексикологією; вивчає значення (теж у діахронічному, іст. зрізі) слів і їх складових частин, словосполук і фразеологізмів.

СИНТЕТИЧНІ МОВИ – мови, в яких граматичне значення виражене за допомогою флексій, чергування звуків і суплетивізму.

СІМ'Я МОВ – сукупність мов, що мають спільну прмову.

СОНОРНІСТЬ – якість приголосного звука, при творенні якого голос переважає над шумом.

СПІРАНТ – те саме, що щілинний.

СУБСТРАТ – це залишкові сліди мови місцевого населення у мові прийшлого населення, яка витіснила мову-попередницю.

СУПЕРСТРАТ – залишки мови, яка накладається на іншу мову, і розчиняється у ній.

СУПЛЕТИВІЗМ – утворення граматичних форм одного й того ж слова від різних основ або коренів.

ТЕОРІЯ РОДОВІДНОГО ДЕРЕВА – теорія німецького мовознавця Августа Шлейхера про походження індоєвропейської мов від однієї прмови.

ТОПОНІМ – назва місцевості, регіона, міста, селища, гірського масиву, пустелі або будь-якої іншої частини поверхні Землі, тобто географічна назва.

УМЛАУТ – асимілятивна зміна голосних кореня в германських мовах; чергування кореневих голосних [a], [o], [u] з голосними переднього ряду [ä], [ö], [ü] в німецькій мові.

ФЛЕКСІЯ – афікс, що служить для творення форм слова.

ФОНЕТИЧНІ ЗАКОНИ – регулярні фонетичні (звукові) зміни; регулярні фонетичні відповідності в генетично споріднених мовах.

ФРИКАТИВНІ ПРИГОЛОСНІ – те саме, що і щілинні; звуки, які творяться тертям видихуваного повітря.

ШВА - різновид голосного звуку, який трапляється в декотрих мовах. Символ, який позначає цей звук у Міжнародній фонетичній абетці – ə.

ЩІЛИННІ ПРИГОЛОСНІ – звуки, утворені проходженням повітря через щілину.